

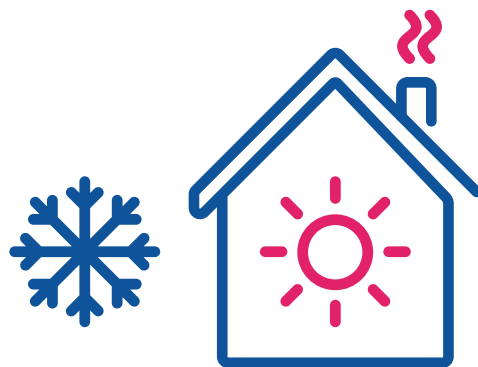

ПІДГОТОВКА ДО ЗИМОВОГО СЕЗОНУ

ТА НАМІРИ ПЕРЕМІЩЕННЯ
НАСЕЛЕННЯ

ТЕМАТИЧНИЙ МОНІТОРИНГ

ЗМІСТ

Методологія	3
Демографія	4
Інформація про респондентів — представники домогосподарств	4
Інформація про респондентів — ключові інформанти	6
Інформація щодо працевлаштування та джерела доходів представників домогосподарств	7
Інформація про житло представників домогосподарств	9
Проблеми, потреби та тенденції підготовки до зими домогосподарств і громад	10
Проблеми, з якими стикнулися люди й громади під час підготовки до МИНУЛОГО опалювального сезону та/або під час нього та шляхи їх подолання	10
Отримання гуманітарної допомоги від ОМС та недержавних організацій	13
Підготовка до МАЙБУТНЬОГО опалювального сезону	16
Переміщення населення, пов'язані з опалювальним сезоном: наміри, причини, потреби	20
Доступ до освіти дітей представників домогосподарств і вплив відключень на наміри щодо переміщення	22
Потреби домогосподарств під час можливого переміщення чи проживання в теперішньому місці	23
Наявність центрів допомоги / пунктів незламності на території населеного пункту в умовах відключення електроенергії та опалення	25
Аналіз даних щодо впливу відключень на доступ до питної води	27
Наявність на території населеного пункту установи з надання соціальних послуг, у тому числі з проживанням	28
Загальні висновки	30

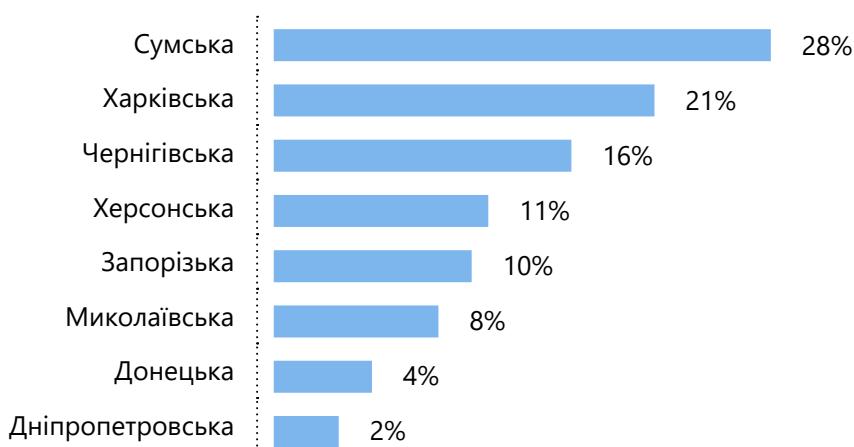
МЕТОДОЛОГІЯ

Моніторингова команда БФ «Право на захист» провела опитування ключових інформантів і жителів прифронтових областей щодо підготовки до зимового сезону (вінтеризації) та тенденцій переміщення населення, які можуть бути із цим пов'язані. Збір даних відбувався з 3 червня 2024 до 21 червня 2024 року в прифронтових громадах Харківської, Запорізької, Миколаївської, Чернігівської, Дніпропетровської, Донецької, Сумської та Херсонської областей за допомогою структурованого опитування. Загальна кількість респондентів, які взяли участь в опитуванні, складає 2474 особи. Серед 2474 респондентів більшість є представниками домогосподарств, які становлять 81% (n=2008) від загальної кількості. Ключові інформанти складають 19% (n=466) від загальної кількості респондентів.

ДЕМОГРАФІЯ

Найбільшу частку респондентів склали мешканці трьох областей — Сумської (28%), Харківської (21%) та Чернігівської (16%) (разом 65% від загальної кількості), тоді як найменші частки мають Донецька (4%) і Дніпропетровська області (2%). Детальна інформація щодо географії проведеного дослідження наведена на діаграмі 1.

Діаграма 1. Розподіл учасників опитування за областями

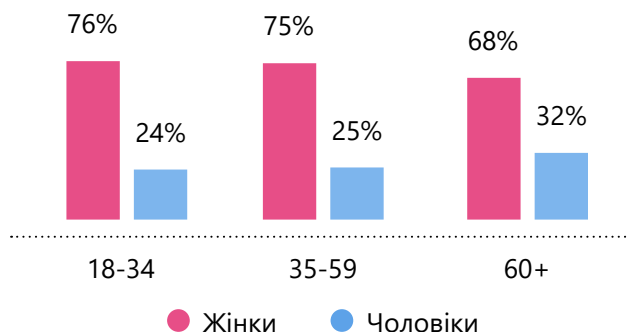
Більшість респондентів проживає в селах або селищах (68%), цей показник значно перевищує частку респондентів із міст (32%).

ІНФОРМАЦІЯ ПРО РЕСПОНДЕНТІВ — ПРЕДСТАВНИКИ ДОМОГОСПОДАРСТВ

Віковий і гендерний розподіл

- Серед представників домогосподарств (ДГ) переважають жінки, частка яких дорівнює 72% від загальної кількості респондентів, частка чоловіків становить 28%. Один респондент відніс себе до категорії «Інше».
- Найбільш представленою віковою категорією є люди віком від 35 до 59 років, які складають 48% від усієї вибірки. Наступна за кількістю група (40%) — люди віком 60 років і старші. Частка молодшої вікової групи (віком від 18 до 34 років) — 12%. Повна інформація про віковий та гендерний розподіл респондентів представлена на діаграмі 2.

Діаграма 2. Віковий та гендерний розподіл (представники домогосподарств)

Категорії вразливості та соціального статусу представників домогосподарств

- 38% опитаних ДГ зазначила вік 60+ як вразливість. Майже чверть респондентів мають дітей (27%). Відносно значна частка респондентів (16%) не має жодних ознак вразливості.
- Серед характеристик, що віднесено до категорії «Інше»: багатодітні родини, матері-героїні, утримання неповнолітніх дітей і дітей з інвалідністю, пошкоджене житло, безробіття, поранення, догляд за родичами й смерть близьких.

Повний перелік характеристик респондентів зображено на діаграмі 3.

Діаграма 3. Характеристика респондентів*

* Респонденти могли обирати декілька варіантів

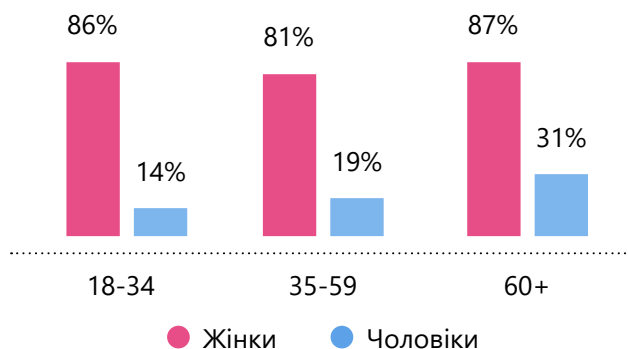
Найбільша група респондентів складається з місцевих жителів (66%), далі — внутрішньо переміщені особи (24%), частка тих, хто повернувся до свого покинутого місця проживання, дорівнює 10%. Меншість класифікуються як «Інше» (0,5%) або особи постраждалі від затоплення Каховської ГЕС (0,2%).

ІНФОРМАЦІЯ ПРО РЕСПОНДЕНТІВ — КЛЮЧОВІ ІНФОРМАНТИ

Віковий і гендерний розподіл

- 80% серед опитаних КІ становлять жінки, тоді як чоловіки — лише 20%.
- 83% КІ належать до вікової категорії 35–59 років, молодші (18–34 роки) та старші (60+) вікові групи складають відповідно 8% і 9% опитаних.

Діаграма 4. Віковий та гендерний розподіл (ключові інформанти)

Опитані ключові інформанти мають різні ролі у громаді, зокрема:

- Представники ОМС складають 64% всіх опитаних, що робить їх найбільшою групою, що взяла участь в моніторингу.
- Наступною за кількістю є спеціалісти у сфері соцзахисту, які становлять 14% усіх респондентів. Повна інформація щодо ролей у громаді респондентів представлена в діаграмі 5.

Діаграма 5. Роль у громаді (ключові інформанти)

ІНФОРМАЦІЯ ЩОДО ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ ТА ДЖЕРЕЛА ДОХОДІВ ПРЕДСТАВНИКІВ ДОМОГОСПОДАРСТВ

- Понад половина опитаних (52%) не мають роботи, що свідчить про значний рівень безробіття серед представників домогосподарств, що може бути спричинено недостатністю вакансій на ринку праці, низьким рівнем заробітної платні на пропонувані вакансії, невідповідністю освіти та/або досвіду шукачів роботи й вакантних посад та іншими чинниками.
- 40% респондентів мають офіційну роботу.
- 8% респондентів працюють неофіційно.
- Найпоширенішим джерелом доходу є заробітна плата, яку вказали 45% респондентів. Пенсії є другим за частотою джерелом доходу, на них покладаються 37% опитаних.
- Основними джерелами існування, про які зазначено в категорії «Інше», є допомога від родичів, доходи від господарської діяльності, аліменти, виплати для осіб з інвалідністю, тимчасові підробітки, заробітна плата членів сім'ї, пенсії та змішані доходи.

Повний перелік основних джерел існування представлено на діаграмі 6.

Діаграма 6. Основні джерела доходу*

* Респонденти могли обирати декілька варіантів

Щодо фінансового становища, то опитані респонденти розподілилися на такі групи:

- 19% опитаних домогосподарств змушені економити навіть на харчуванні, що може свідчити про важке фінансове становище та/або високі ціни на базові продукти.
- 36% домогосподарств зазначили, що їм вистачає коштів на харчування, але для придбання одягу чи взуття їм потрібно заощаджувати або позичати.
- Значна частка домогосподарств (34%) зазначила, що доходів вистачає на харчування й необхідний одяг, взуття, а для покупок більш коштовних речей (як-от мобільний телефон, пілосос) потрібно заощаджувати або позичати.
- Менша частка домогосподарств (9%) має змогу задовольняти основні потреби, але для великих покупок (як-от телевізор, холодильник) потребують заощаджень або позик.

Таким чином, більшість домогосподарств вказують, що їм вистачає коштів на основні потреби, але для придбання дорожчих речей їм потрібно заощаджувати або позичати.

Склад домогосподарств

- Середня кількість осіб на домогосподарство — 2 особи;
- Літні люди становлять значну частину домогосподарств — 30%.
- Частка осіб, що потребують лікування або стороннього догляду — 6%.

Діаграма 7. **Склад домогосподарств***

* Розрахунок за кількістю людей у домогосподарстві

ІНФОРМАЦІЯ ПРО ЖИТЛО

ПРЕДСТАВНИКІВ ДОМОГОСПОДАРСТВ

- Більшість опитаних ДГ проживають у приватних будинках (74%), 21% респондентів проживає у квартирах, і лише невелика частка опитаних проживає в МТП (5%).
- Серед тих респондентів, які проживають у приватних будинках і квартирах, 77% мешкають у власному житлі, 10% орендує житло або безоплатно проживає в родичів / знайомих. Мешкають у друзів / родичів / знайомих за символічну плату 3% респондентів.
- Серед тих респондентів, які проживають у МТП, 78% не сплачують ніяких коштів, 18% сплачує лише комунальні послуги й 4% сплачує як за проживання, так і за комунальні послуги.

ПРОБЛЕМИ, ПОТРЕБИ ТА ТЕНДЕНЦІЇ **ПІДГОТОВКИ ДО ЗИМИ** **ДОМОГОСПОДАРСТВ І ГРОМАД**

Основними типами опалення згідно з відповідями представників домогосподарств і ключових інформантів є газові котли (36% — ДГ, 75% — КІ) та пічне опалення (35% — ДГ, 74% — КІ¹). Центральне опалення має 21% опитаних респондентів ДГ, майже така сама частка КІ зазначила про його наявність у своїх громадах (18% опитаних). Такий розподіл типів опалення є передбачуваним, оскільки більшість опитаних респондентів — мешканці сільської місцевості.

До категорії «Інше» потрапили комбіноване опалення з використанням декількох типів — використанням газового котла й пічного опалення, або можливість використовувати газ і тверде паливо (дрова).

ПРОБЛЕМИ, З ЯКИМИ СТИКНУЛИСЯ ЛЮДИ Й ГРОМАДИ ПІД ЧАС ПІДГОТОВКИ ДО МИНУЛОГО ОПАЛЮВАЛЬНОГО СЕЗОНУ ТА/АБО ПІД ЧАС НЬОГО ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ

83% опитаних респондентів-представників ДГ та 90% ключових інформантів зазначили, що мали проблеми під час підготовки до минулого опалювального сезону та/або під час нього.

Під час минулого опалювального сезону, на думку як представників домогосподарств, так і КІ, **найбільшими проблемами були** завищені ціни на тверде паливо та/або доставлення (36% ДГ, 61% КІ) і газ (34% ДГ, 52% КІ). Також поширеною проблемою були часті відключення електроенергії — про це стверджує 31% респондентів і 38% КІ.

Серед інших проблем було виокремлено наступні (діаграма 8).

¹ Ключові інформанти мали можливість множинного вибору варіантів відповідей на запитання «Вкажіть основний тип опалення житла в громаді».

Діаграма 8. **Проблеми, з якими стикнулись домогосподарства під час підготовки до минулого опалювального сезону та/або під час нього?***

* Респонденти могли обирати декілька варіантів

До категорії «Інше» потрапили такі проблеми: недостатнє опалення — температура в приміщеннях залишалася низькою, навіть коли опалення працювало, фінансові труднощі, пошкодження будівель та інфраструктури, загальні проблеми з комунальними послугами тощо.

Ситуація щодо топпроблем, з якими стикалися представники ДГ минулого опалювального сезону, є схожою у всіх областях. Водночас завищена ціна на газ була основною проблемою в трьох областях: Миколаївській, Сумській, Херсонській. Завищені ціни на тверде паливо найчастіше згадуються в Донецькій, Запорізькій і Чернігівській областях. Часті вимкнення електроенергії є основною проблемою в Дніпропетровській і Харківській областях.

Таким чином, можна стверджувати, що серед найважливіших проблем у минулому опалювальному сезоні як представники ДГ, так і КІ виокремили високі ціни на паливо (тверде паливо й газ) та його доставлення, часті перебої в електропостачанні й інші супутні проблеми.

Серед найбільш поширених рішень для подолання зазначених проблем як представники домогосподарств, так і КІ зазначили насамперед нижчий температурний режим в оселях (49% ДГ, 55% КІ) і пошук альтернативних видів опалення (25% ДГ та 45% КІ).

Інші шляхи розв'язання цих проблем подано на діаграмі 9.

Діаграма 9. Рішення для подолання проблем під час підготовки до минулого опалювального сезону*

* Респонденти могли обирати декілька варіантів

У категорії «Інше» представники домогосподарств найчастіше зазначають такі рішення: купівля павербанків, використання теплого одягу, обігрівачів і газових плит для зниження витрат на опалення, придбання генераторів для автономного живлення, гуманітарна допомога. А КІ до цієї категорії віднесли: надання субсидій і фінансової допомоги для покриття витрат на опалення, залучення допомоги від місцевих та міжнародних благодійних фондів для забезпечення ресурсами, закупівля й розподіл дров, паливних брикетів, а також встановлення пічок і резервних джерел живлення.

Таким чином, більшість респондентів прагнуть знайти способи зниження витрат на опалення, використовуючи різні стратегії економії, альтернативні джерела енергії та адаптацію до умов.

Найчастіше обирають такі рішення для подолання проблем з опаленням: дотримання нижчого температурного режиму, пошук альтернативних типів опалення й зменшення опалювальної площі. Менша частка людей готова заготовляти дрова в небезпечних місцях, закуповувати меншу кількість палива чи позичати гроші для підготовки. Зміна місця проживання й інші неуточнені рішення є найменш популярними варіантами.

ОТРИМАННЯ ГУМАНІТАРНОЇ ДОПОМОГИ ВІД ОМС ТА НЕДЕРЖАВНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

Значна частка опитаних представників домогосподарств не отримувала допомогу ні від органів місцевого самоврядування (77%), ні від недержавних організацій (55%). Це може свідчити про загальну проблему доступу до ресурсів або обмеженість можливостей допомоги. Проте частка тих КІ, які зазначили, що ОМС не надавали допомогу, набагато нижча — 29% зазначили, що ОМС не надавали допомогу, 21% — що не було допомоги від недержавних організацій.

Представники домогосподарств і КІ найчастіше згадували про тверде паливо (дрова, брикети, пелети) як основну допомогу від ОМС. Про це зазначили 10% представників ДГ і 40% КІ.

Водночас найпоширенішим видом допомоги від недержавних організацій як зі слів представників ДГ, так і зі слів КІ є саме грошова допомога — 32% ДГ та 52% КІ зазначають про це.

Інформація щодо інших типів допомоги від ОМС і недержавних організацій, про які зазначали представник ДГ та КІ на діаграмах 10–11.

Діаграма 10. Яку допомогу надавали ОМС?*

* Респонденти могли обирати декілька варіантів

Діаграма 11. Яку допомогу громадам надавали недержавні організації?*

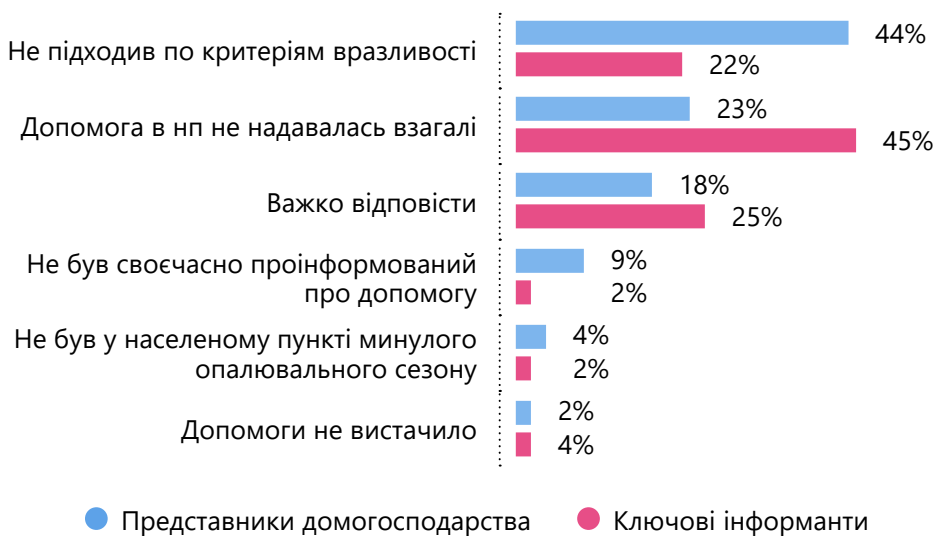

* Респонденти могли обирати декілька варіантів

Серед тих, хто отримав допомогу від ОМС, грошову допомогу найчастіше згадували в Запорізькій, Харківській, Чернігівській та Сумській областях. Тверде паливо (дрова, брикети, пелети) — у Миколаївській, Херсонській і Чернігівській областях. Від недержавних організацій грошову допомогу найчастіше надавали у всіх областях, за винятком Дніпропетровської, де частіше надавалися ковдри та теплий одяг.

Як попередньо зазначалося, значна частка представників домогосподарств (48%) повідомила про те, що не отримувала допомогу, ні від ОМС, ні від недержавних організацій. Також 181 ключовий інформант зазначив, що не надавалась допомога. Основною причиною чому допомога не була отримана називають невідповідність критеріям вразливості, що виключає значну кількість потенційних отримувачів допомоги (КІ — 22%, ДГ — 44%). Це може свідчити про необхідність переглянути критерії вразливості, враховуючи специфічні потреби різних груп населення.

Брак допомоги в населеному пункті часто зазначається у двох групах (КІ — 45%, ДГ — 23%) як основна причина, чому допомоги не було отримано / надано. Це свідчить про низьку активність гуманітарних організацій та обмеженість фінансових ресурсів у прифронтових громадах.

Діаграма 12. **Чому населення не отримує гуманітарну допомогу?***

* Респонденти могли обирати декілька варіантів

Серед тих, хто отримував будь-яку допомогу, 63% ДГ вважає її достатньою. Таким самим чином оцінюють надану допомогу і 44% КІ. Частково ефективною оцінили надану допомогу 40% — КІ, 21% — ДГ. Частка респондентів, які вважають допомогу зовсім недостатньою, є однаковим серед обох груп (16% — КІ, 16% — ДГ).

ПІДГОТОВКА ДО МАЙБУТНЬОГО ОПАЛЮВАЛЬНОГО СЕЗОНУ

Серед проблем, які можуть виникнути при підготовці до наступного опалювального сезону, представники домогосподарств та ключові інформанти зазначили:

- Найважливішою можливою проблемою у майбутньому опалювальному сезоні виокремлюють **підвищення цін на енергоресурси, а саме електроенергію** (ДГ - 55%, КІ — 74%), **газ** (ДГ — 45%, КІ — 65%), **та тверде паливо** (ДГ — 42%, КІ — 77%). Результати опитування показують, що у всіх областях згадують найчастіше ці три проблеми, але є певні особливості, зокрема, підвищення ціни на електроенергію є найактуальнішою проблемою для регіонів Дніпропетровська, Донецька, Запорізька, Миколаївська й Харківська. Підвищення ціни на газ найбільше турбує домогосподарства в Сумській і Херсонській областях, а підвищення ціни на тверде паливо є значною проблемою для Чернігівської області. Перебої з постачанням електроенергії є серйозними проблемами в багатьох областях, особливо в Дніпропетровській, Донецькій, Харківській та Запорізькій областях. У Херсонській області серед основних проблем згадувалась проблема відключення централізованого опалення.
- Значну увагу загалом як КІ, так і представники ДГ приділяють також проблемі браку або перебоїв у постачанні електроенергії.

Серед інших можливих проблем представники ДГ і КІ виокремили наступні (діаграма 13).

Діаграма 13. **З якими проблемами ви можете стикнутись під час підготовки до майбутнього опалювального сезону?***

* Респонденти могли називати декілька варіантів

Загалом топ основних проблем для різних вікових груп схожий. Проте існують і певні свої відмінності: молодші вікові групи (18–34 й 35–59) найбільше стурбовані підвищенням цін на електроенергію (59% і 57% відповідно) та газ (46% і 47% відповідно), а також перебоями в постачанні електроенергії (42% і 40% відповідно). Старша вікова група (60+) найбільше стурбована підвищенням цін на тверде паливо (47%).

Для осіб з інвалідністю основними проблемами під час підготовки до опалювального сезону є підвищення цін на електроенергію (52%), підвищення цін на тверде паливо (45%), підвищення цін на газ (44%).

Серед **потреб**, які можуть виникнути під час підготовки до опалювального сезону представники домогосподарств і ключові інформанти визначають грошову допомогу як найбільш актуальний вид підтримки (81% — КІ, 75% — НІ). Грошова допомога є найзатребуванішим типом допомоги у всіх областях.

Також не менш важливою потребою, особливо на думку КІ, для наступного опалювального сезону є тверде паливо (81% — КІ, 42% — НІ). Тверде паливо найчастіше згадується як друге за потребою у всіх областях, окрім Дніпропетровської області, де на другому місці — потреба в утепленні житла.

Обидві групи загалом наголошують на важливості генераторів (37% — КІ, 15% — НН) та обігрівачів (26% — КІ, 15% — НН) для забезпечення тепла й електропостачання під час можливих відключень. Електричні обігрівачі часто згадуються серед пріоритетних потреб у Чернігівській, Миколаївській, Сумській областях, тоді як генератори — у Дніпропетровській, Донецькій, Запорізькій і Херсонській областях. Утеплення житла є однією з основних потреб у Дніпропетровській, Миколаївській і Харківській областях.

На питання щодо необхідної допомоги для підготовки до наступного опалювального сезону називали також:

Діаграма 14. **Якої допомоги до майбутнього опалювального сезону ви потребуєте?***

* Респонденти могли називати декілька варіантів

У категорії «Інше» називали інвертори, акумулятори, зарядні станції, повербанки, ліхтарі, LED-лампи й мобільні батареї. Ці пристрої забезпечують резервне живлення та дають змогу користуватися електричними приладами, коли немає електропостачання.

Аналіз даних свідчить про різні потреби трьох вікових груп населення перед майбутнім опалювальним сезоном:

- Найбільш вразлива група 60+ демонструє найвищу потребу в грошовій допомозі (83%) й твердому паливі (48%) порівняно з групою 35–59 років (грошова допомога — 71%, тверде паливо — 41%) і групою 18–34 роки (грошова допомога — 69%, тверде паливо — 32%), що свідчить про їхню більшу вразливість і залежність від зовнішньої підтримки для забезпечення базових потреб під час зимового періоду.
- Молодші вікові групи (18–34 роки) мають вищу потребу в генераторах (24%) порівняно з групою 35–59 років (17%) і групою 60+ років (9%).

Аналіз потреб осіб з інвалідністю перед опалювальним сезоном показав, що найбільш нагальними є фінансова допомога (90%), забезпечення твердим паливом (44%) й утеплення житла (19%). Урахування цих потреб є критично важливим для забезпечення належних умов проживання й безпеки осіб з інвалідністю в зимовий період.

ПЕРЕМІЩЕННЯ НАСЕЛЕННЯ, **ПОВ'ЯЗАНІ З ОПАЛЮВАЛЬНИМ СЕЗОНОМ:** **НАМИРИ, ПРИЧИНИ, ПОТРЕБИ**

Початок опалювального сезону й відключення тепла гіпотетично можуть вплинути на зміну місця проживання людей, проте 82% опитаних представників домогосподарств зазначили, що вони не готові змінювати місце проживання через проблеми з опаленням, навіть якщо такі відключення стануть постійними. Тільки 18% респондентів не відкидають думки щодо можливості переїзду в разі виникнення проблем з опаленням. Більшість респондентів, які проживають у селищах (89%), НЕ готові до переїзду через проблеми пов'язані з опаленням, на відміну від жителів міст, де така частка складає 68%.

Брак альтернативних варіантів проживання — основна причина неготовності переміщуватися для 61% представників ДГ, які відповіли, що не змінюватимуть місце проживання через системні проблеми з опаленням. Значна частка респондентів не може дозволити собі переїзд через брак необхідних коштів (33% від тих, хто не планує виїжджати). Для переїзду потрібні гроші на оплату нового житла, самого процесу переїзду й облаштування на новому місці.

Діаграма 15. **Причини неготовності до переїзду через проблеми з опаленням***

* Респонденти могли називати декілька варіантів

У категорії «Інше» найчастіше згадували такі причини: неготовність залишати власний будинок, небажання покидати свої домівки через потребу в догляді за родиною чи тваринами, вже налагоджене життя після численних переїздів, економічні складнощі або

проблеми зі здоров'ям, а також впевненість у безпеці й комфорті на поточному місці проживання.

Порівняння готовності до зміни місця проживання через брак опалення показує, що молодші особи (18–34) є більш гнучкими й готовими розглянути таку можливість, тоді як старші люди, особливо ті, кому 60+, менш схильні до зміни місця проживання. Серед вікової групи 60+ значний відсоток (89%) не готовий залишати своє теперішнє місце проживання, попри потенційні проблеми з опаленням.

Згідно з даними від 23 респондентів, які висловили готовність переміщуватися, якщо будуть навіть нечасті відключення, основними чинниками, які вплинуть на переїзд на час опалювального сезону є:

- пошук більш безпечного місця проживання (57%, n=13), наявність іншого типу опалення (22%, n=5) та підтримка родичів або друзів (13%, n=3);
- більшість респондентів, які готові до переїзду, мають можливість переїхати до родичів або друзів (39%, n=9) чи мають інше власне житло (17%, n=4). Проте значна частина респондентів не має визначеного місця для переїзду (22%, n=5) і готова орендувати нове житло (13%, n=3) чи мають намір оселитися в місцях тимчасового проживання (9%, n=2);
- значна частина респондентів готова переїхати в межах своєї області (48%, n=11), громади (17%, n=4) або району (13%, n=3), меншість готова переїхати за кордон (9%, n=2). Переважна більшість обирає міську місцевість (61%, n=14).

82% опитаних КІ **не помітили жодних переміщень населення минулого сезону** через проблеми з опаленням. Невелика частка КІ спостерігала переміщення: 1% і 2% зафіксували значні переміщення як із громади, так і до громади, тоді як 10% і 7% спостерігали незначні переміщення. Водночас деякі КІ в Дніпропетровській, Запорізькій, Миколаївській, Сумській, Херсонській і Харківській областях говорили про значні переміщення з громади й до громади.

Щодо **наступного опалювального сезону**, то 47% КІ зазначили, що не очікують переміщення населення. Водночас важливо зазначити, що на момент опитування третина ключових інформантів не змогли передбачити ситуацію з переміщеннями. Однак цей показник різниться в областях. Найбільш впевненими у відсутності переміщення населення є КІ з Сумської та Чернігівської областей. Низький рівень впевненості щодо відсутності переміщень зазначений серед КІ у Донецькій і Херсонській областях, що може бути зумовлено безпековою ситуацією та більшим ризиком можливих переміщень населення в цих областях.

Діаграма 16. **Чи очікуєте ви переміщення населення наступного опалювального сезону?***

* Респонденти могли обирати один варіант

Якщо говорити більш деталізовано про переміщення у межах громади, то половина опитаних КІ (55%) не очікують жодного переміщення населення в межах громади. Проте 30% опитаних КІ вагається з прогнозами щодо можливих переміщень. 16% КІ очікують, що будуть відбуватися переміщення, водночас більше схильються до переїзду з міської місцевості в сільську (11%), ніж із сільської в міську (5%).

Таким чином, поки що не спостерігається тенденція до можливого масового переміщення з боку ДГ у випадку проблем з опаленням. Більшість КІ не прогнозують переміщення також. Але варто враховувати той факт, що серед КІ значна частка не може зараз передбачити ситуацію з переміщеннями у громаді.

ДОСТУП ДО ОСВІТИ ДІТЕЙ ПРЕДСТАВНИКІВ ДОМОГОСПОДАРСТВ І ВПЛИВ ВІДКЛЮЧЕНЬ НА НАМИРИ ЩОДО ПЕРЕМІЩЕННЯ

На основі отриманих відповідей від 701 респондента, у складі сімей яких є діти, можна зробити такі висновки щодо освітньої ситуації в прифронтових областях:

- 50% респондентів, які мають дітей, зазначили, що діти здобувають освіту в онлайн-форматі, що може бути обумовлено безпековими обставинами, які ускладнюють відвідування шкіл.
- Лише 19% респондентів повідомили, що їхні діти навчаються офлайн, що вказує на можливість функціонування закладів освіти в деяких громадах, використовуючи захищені бомбосховища.
- У 17% респондентів діти здобувають освіту в змішаному форматі, що свідчить про гнучкий підхід і комбінування онлайн- та офлайн-методів залежно від ситуації з безпекою.
- 14% респондентів вказали, що їхні діти відвідують дитячі садки.

Респонденти, які мають дітей, відповіли на питання про вплив відключень електроенергії на зміну форми навчання:

- 61% опитаних повідомили, що відключення електроенергії впливають на форму навчання їхньої дитини (як 36% повністю, так і частково 25%).
- 39% респондентів відповіли, що відключення не впливають на форму навчання.

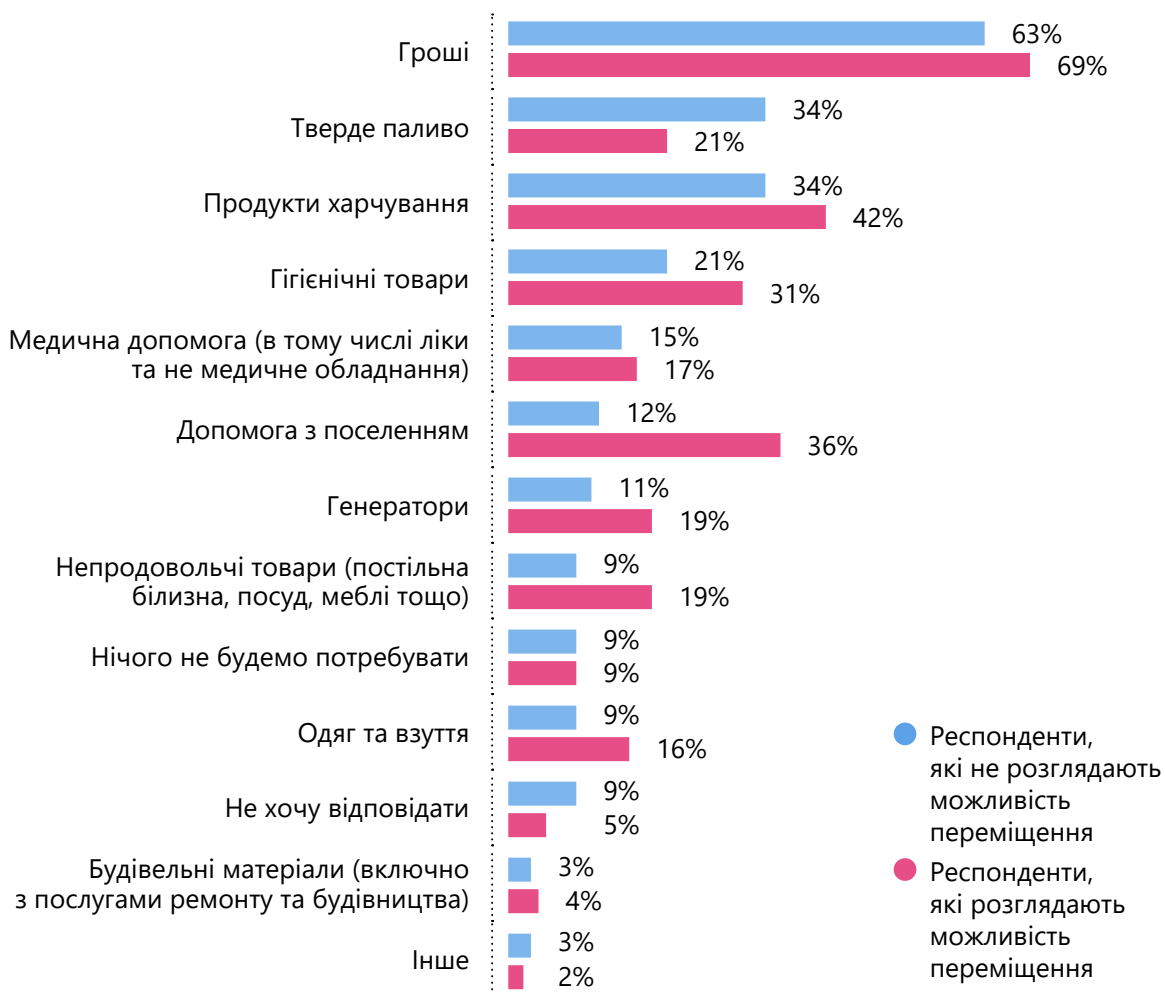
48% ДГ, які мають дітей, зазначили, що неможливість їхньої дитини здобувати освіту в онлайн-форматі через проблеми з постачанням електроенергії чи опаленням не вплине на їхнє рішення переміститись до іншого населеного пункту. Однак для 20% сімей це питання залишається важливим чинником у прийнятті рішення про переміщення. 32% зазначили, що важко відповісти на це питання.

ПОТРЕБИ ДОМОГОСПОДАРСТВ ПІД ЧАС МОЖЛИВОГО ПЕРЕМІЩЕННЯ ЧИ ПРОЖИВАННЯ В ТЕПЕРІШНЬОМУ МІСЦІ

Загалом фінансові ресурси (гроші) виявилися найпоширенішою потребою (64%) серед представників ДГ. Також значна кількість представників ДГ серед потреб зазначили продукти харчування (35%) і тверде паливо (32%). Окрім того, гроші є найвищими пріоритетами для обох груп (69% для тих, хто розглядає переміщення, та 63% для тих, хто не розглядає). Респонденти, які розглядають можливість переміщення, мають найвищі потреби в продуктах харчування, допомозі з поселенням, гігієнічних товарах.

Повний перелік потреб **під час можливого переміщення чи проживання в поточному місці**, представлено на діаграмі 17.

Діаграма 17. Потреби домогосподарств під час можливого переміщення чи проживання у теперіщньому місці*

* Респонденти могли називати декілька варіантів

Існують певні відмінності в потребах представників ДГ (загалом як тих, хто не планує переміщуватися, так і готових розглянути таку можливість) залежно від вікових груп і деяких вразливостей:

- Найвищий рівень потреби в грошах у віковій групі 60+ (69% проти 59% у групі 18–34 роки й 62% у групі 35–59 років).
- Найвища потреба в продуктах харчування у віковій групі 60+ (44% проти 28% у групі 18–34 роки й 31% у групі 35–59 років). Це може вказувати на значні труднощі із забезпеченням продуктами в старшому віці, що може бути пов'язано з обмеженими фінансовими можливостями для покупки або доступу до продуктів харчування.
- Старші вікові групи (60+) значно більше потребують медичної допомоги (23% проти 8% у групі 18–34 роки й 10% у групі 35–59 років).
- Тверде паливо важливе для всіх вікових груп із помітним зростанням у групі 60+ (35% проти 29% у групі 18–34 роки та 30% у групі 35–59 років).

- Найвищим пріоритетом для осіб з інвалідністю є забезпечення фінансової допомоги (74%), доступ до продуктів харчування (54%) і засобів особистої гігієни (35%), необхідних для підтримки здоров'я та гідних умов життя.

НАЯВНІСТЬ ЦЕНТРІВ ДОПОМОГИ / ПУНКТИВ НЕЗЛАМНОСТІ НА ТЕРИТОРІЇ НАСЕЛЕНОГО ПУНКТУ В УМОВАХ ВІДКЛЮЧЕННЯ ЕЛЕКТРОЕНЕРГІЇ ТА ОПАЛЕННЯ

- Найчастіше представники домогосподарств і ключові інформанти зазначили наявність пунктів незламності у своїх населених пунктах (ДГ — 56%, КІ — 67%).
- Про наявність центрів обігріву в межах населеного пункту зазначили ДГ — 14%, КІ — 20%.
- 13% ДГ та 9% КІ зазначили про брак будь-яких центрів допомоги.
- У категорії «Інше» найчастіше згадували такі тимчасові рішення для обігріву: використання старостатів як місць для обігріву й захисту мешканців, деякі з них оснащені генераторами та бомбосховищами, переобладнання кімнат в адміністративних будівлях на пункти незламності.

25% тих, хто має доступ до хоча б до одного з типів центрів допомоги (пункту незламності, центрів обігріву тощо) у населеному пункті (а всього мають доступ 70% від загальної кількості опитаних) в умовах відключення електроенергії та/або опалення відвідували ці центри хоча б один раз. Інші 75% опитаних відповіли, що не відвідували такі центри.

Серед тих, хто відвідував ці центри, на питання про рівень їх облаштування, зазначили:

- 79% вважає, що в облаштованому пункті було все необхідне для них, що свідчить про високий рівень задоволення їхніх потреб і наявність у центрах необхідних умов і сервісів.
- 15% респондентів зазначили, що в центрах було більшість із необхідного, хоча деякі аспекти могли залишатися незадовільними.
- Лише 2% відповіли, що майже всі їхні потреби були незадоволені й 4% важко було визначити, наскільки якісно пункт було облаштовано.

На думку представників домогосподарств, чиї потреби не було задоволено у центрах допомоги населенню в умовах відключення електроенергії та/або опалення, були такі проблеми:

- 34% відзначають брак бездротового інтернету як найбільш актуальну проблему для підтримання зв'язку у випадку відключення електроенергії.
- 26% визначають проблему недостатнього опалення приміщень.
- Їжа (29%) і чай/кава (24%) є також часто згаданими потребами, які не було задоволено, що підкреслюють необхідність забезпечення теплих напоїв та їжі в умовах відключення опалення / електроенергії та тривалого перебування в приміщенні.
- У першій п'ятірці проблем також є брак доступу до вбиральні (19%).
- Повний перелік потреб, які не було задоволено, представлено на діаграмі 18.

Діаграма 18. Які з ваших потреб не були задоволені?*

* Респонденти могли називати декілька варіантів

Щодо необхідного додаткового устаткування для центрів допомоги населенню в умовах відключення електроенергії та/або опалення ключові інформанти зазначили, що генератори (30%) і тверде паливо (26%) є найбільш критичними потребами для забезпечення роботи цих центрів в екстрених умовах. Основні засоби забезпечення, як-от їжа та вода, також є високим пріоритетом (26%).

Повний перелік устаткування, який необхідний для роботи центрів, виходячи з відповідей КІ, представлено нижче:

Діаграма 19. Чи потребують такі центри додаткового устаткування?*

* Респонденти могли називати декілька варіантів

Щодо облаштування пунктів для осіб з інвалідністю, то лише 24% опитаних представників ДГ зазначили, що центри допомоги повністю облаштовані для осіб з інвалідністю, забезпечуючи комфортне й безпечне перебування. Водночас чверть респондентів переконані, що центри зовсім не адаптовані. Це робить їх недоступними для осіб з інвалідністю. 16% респондентів відповіли, що пункти є частково адаптованими, тобто пропонують обмежені зручності. 35% опитаних не змогли визначити, чи були пункти пристосовані для осіб з інвалідністю.

За спостереженнями респондентів, які відповіли, що центр було облаштовано чи частково облаштовано для осіб з інвалідністю, найчастіше облаштовані пункти для осіб з інвалідністю включають пандуси (83%), достатню кількість вільного простору для пересування (53%), поручні (46%), спеціальні позначки (35%), туалет (34%) і кнопку виклику допомоги (23%).

АНАЛІЗ ДАНИХ ЩОДО ВПЛИВУ ВІДКЛЮЧЕНЬ НА ДОСТУП ДО ПИТНОЇ ВОДИ

62% КІ повідомили, що в їхньому населеному пункті є загальний доступ до питної води на випадок відключення електроенергії та централізованого постачання води. Це свідчить про те, що більшість населених пунктів мають підготовленість у випадку відключень і можуть забезпечити своїх мешканців питною водою.

Водночас 22% опитаних КІ зазначили, що доступ до питної води можливий лише в деяких приватних будинках. 13% респондентів відповіли, що доступу до питної води немає. Це викликає занепокоєння, оскільки у випадку відключень деякі громади можуть залишитися без води. 3% респондентів відзначили, що важко відповісти на це питання.

Таблиця. **Перелік громад з обмеженим доступом до питної води у разі відключення електроенергії та централізованого водопостачання згідно з відповідями КІ**

Область	Громади
Дніпропетровська	Мирівська, Покровська міська, Нікопольська
Донецька	Білозерська, Комарська, Криворізька, Удачненська
Запорізька	Новоолександрівська, Тернуватська, Широківська, Комишуваська, Степненська, Михайло-Лукашівська, Павлівська, Петро-Михайлівська, Вільнянська, Запорізька
Миколаївська	Дорошівська, Нечаянська, Казанківська, Костянтинівська, Сухоєланецька, Єланецька, Воскресенська, Інгульська, Радсадівська, Первомайська, Степівська
Сумська	Путивльська, Охтирська, Верхньосироватська, Андріяшівська
Харківська	Чкаловська, Шевченківська
Херсонська	Херсонська, Білозерська
Чернігівська	Бахмацька, Бобровицька, Ічнянська, Корюківська, Киселівська, Новобілоуська

НАЯВНІСТЬ НА ТЕРИТОРІЇ НАСЕЛЕНОГО ПУНКТУ УСТАНОВИ З НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ, У ТОМУ ЧИСЛІ З ПРОЖИВАННЯМ

Більшість опитаних КІ (67%) зазначили, що на території їхніх громад / населених пунктів немає установ з надання соціальних послуг із проживанням. Тільки 24% підтвердила їх наявність, тоді як 9% було важко відповісти на це питання.

КІ, які підтвердили наявність на території населеного пункту установи з надання соціальних послуг, так оцінили їхню готовність приймати евакуйованих осіб з інших установ (зокрема геріатричних пансіонатів, психоневрологічних інтернатів):

- 37% відповіли, що їхні установи не готові приймати евакуйованих. 36% зазначили, що їхні установи готові приймати евакуйованих бенефіціарів.
- 27% не впевнені, чи готові їхні установи приймати евакуйованих.

Щодо підготовки установ надання соціальних послуг до наступного опалювального сезону, то більшість КІ (71%) підтвердила, що соціальні установи готуються до наступного опалювального сезону. 26% респондентів не змогли визначитися зі станом підготовки установ. Лише невелика частка респондентів (3%) відповіли, що соціальні установи не готуються до опалювального сезону.

Згідно з інформацією від опитаних КІ для підготовки до опалювального сезону соціальні установи найчастіше проводять **ремонтні роботи** (42%) і **ремонт систем опалення** (40%). Повний перелік дій для підготовки до опалювального сезону в цих установах представлено на діаграмі 20:

Діаграма 20. **Дії, які здійснюються в соціальних установах для підготовки до опалювального сезону***

* Респонденти могли обирати декілька варіантів

Найчастіше основними потребами соціальних установ у зв'язку з підготовкою до опалювального сезону є **частковий ремонт приміщень** (заміна вікон / дверей, ремонт даху тощо) — 40%, **генератори** — 34%, **утеплення приміщень** — 29%. Повний перелік потреб в устаткуванні соціальних установ представлено на діаграмі 21.

Діаграма 21. **Потреба соціальних установ у додатковому устаткуванні***

* Респонденти могли називати декілька варіантів

На думку 33% КІ, у разі системних проблем з відключенням опалення може виникнути необхідність у релокації бенефіціарів установ надання соціальних послуг. Водночас 30% КІ вважають, що такої потреби не буде. Проте значна частина КІ (37%) не змогла визначити, чи буде необхідність у релокації бенефіціарів соціальних установ у разі відключення опалення.

У відповідь на запитання стосовно розроблення плану релокації установ, якщо не буде опалення (зокрема ведеться пошук нового приміщення, транспорту тощо) майже половина КІ (47%) зазначила про низьку обізнаність про подібні плани або про брак фактичного планування (36%) щодо релокації у випадку відключення опалення. Лише невелика частка респондентів (17%) знає про розроблення планів.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

1. Більшість домогосподарств мають кошти на харчування, але для придбання одягу чи взуття їм потрібно заощаджувати або позичати (36%). Майже п'ята частина змушена економити навіть на харчуванні (19%).
2. Половина дітей навчаються онлайн, що може бути пов'язано з безпековими умовами. 19% дітей відвідують школи офлайн, а 17% — за змішаною формою навчання. 61% респондентів відчують вплив відключень електроенергії на форму навчання їхніх дітей.
3. Половина респондентів не відчули жодних проблем з відключеннями світла минулого сезону, тоді як третина стикнулася з такими проблемами.
4. Значна частина домогосподарств не отримувала допомоги від органів місцевого самоврядування й недержавних організацій, що може вказувати на обмежений доступ до ресурсів. Основною допомогою від місцевих органів влади було тверде паливо, тоді як від недержавних організацій — грошова підтримка.
5. У майбутньому опалювальному сезоні ключовою проблемою може стати підвищення цін на енергоресурси, зокрема електроенергію, газ і тверде паливо. Обидві групи респондентів — як КІ, так і представники домогосподарств — найчастіше відзначають ці проблеми як найважливіші. Це підкреслює необхідність фінансової підтримки для покриття витрат на ці ресурси.
6. У підготовці до опалювального сезону представники домогосподарств і ключові інформанти визначили основними потребами грошову допомогу й тверде паливо, що підкреслює важливість фінансової підтримки.
7. Більшість домогосподарств (82%) не планують змінювати місце проживання через проблеми з опаленням, основні причини — брак альтернатив і фінансові обмеження. Серед ключових інформантів лише 21% очікують можливі переміщення через відключення опаленням та електроенергії.
8. Більшість домогосподарств і ключових інформантів відзначили наявність центрів незламності (56% і 67%). З відвідувачів 79% задоволені умовами. Основні покращення включають бездротовий інтернет, опалення, їжу та теплі напої. Ключові інформанти вказали на необхідність генераторів і твердого палива.
9. Більшість населених пунктів, у яких проходило опитування, мають загальний доступ до питної води у разі відключень, що свідчить про їхню підготовленість, про це повідомили 62% КІ. Проте в деяких доступ можливий лише в приватних будинках, а в інших його взагалі немає. Це підкреслює важливість подальших заходів для забезпечення водопостачання у всіх громадах у разі відключень.